

‘Doar gruit en bluit!’

Collegeprogramma 2019 - 2022

gemeente
Het Hogeland

‘Doar gruit en bluit!’

De realisatie van de nieuwe gemeente Het Hogeland is per 1 januari 2019 een feit. Daarmee is er een gemeente ontstaan die in zijn uitgestrektheid bijna de eerste regels van het Gronings volkslied behelst:

‘Van Lauwerszee tot Dollard tou, van Drenthe tot aan ‘t Wad.’

Er is een forse gemeente gecreëerd, die qua oppervlakte de tweede gemeente van Nederland is en qua inwonertal bijna op 50.000 zit. We zijn jong en in ontwikkeling. We willen groeien in onze rol van grote gemeente in de regio in verhouding tot onze burens, stad en provincie. Wij willen ons op alle (bestuurlijke) niveaus en samenwerkingsverbanden goed manifesteren om hiermee de belangen van de inwoners en ondernemers goed te kunnen behartigen.

Tegelijk definieert het Gronings volkslied ook een bijsluitende opgave want de eerste zinnen gaan naadloos over in:

‘doar gruit, doar bluit ain wonderlaand’ (voor de goede verstaander: daar groeit en bloeit een wonderland).

Groei en bloei zijn voor ons geen getallen, maar een mentaal model van vooruitgang, van vandaag de dingen beter doen dan gisteren, van perspectief zien, experimenteren en leren. Het kan groots of het kan kleinschalig maar altijd passend bij de cultuur en identiteit van Het Hogeland.

Politiek bestuurlijke doelstellingen uit het coalitieakkoord

Het kader voor het collegeprogramma is het coalitieakkoord, dat eind vorig jaar is vastgesteld. Her en der zijn er ten opzichte van het coalitieakkoord lichte aanpassingen gepleegd, voornamelijk door zaken te combineren. Zo zijn de versterkingsopgaven als gevolg van de aardbevingen gekoppeld aan wonen in vitale dorpen en kernen. Daarmee is het collegeprogramma ook een brug geworden tussen het coalitieakkoord en de (nog te volgen) jaarlijkse uitwerking in de P&C cyclus (kadernota en begroting).

De tien hoofddoelstellingen voor het college zijn:

- I. Een bestuur dichtbij met ruimte voor de Hogelandsters
- II. Versterkings- en bouwopgave vitale dorpen
- III. Betaalbare zorg en ondersteuning voor iedereen
- IV. Iedereen doet mee in de Hogelandster samenleving
- V. Meer aandacht voor onderwijs en sport
- VI. Diversiteit en toegankelijkheid van cultuur
- VII. Kwaliteit en gebruik van de ruimte samen met bewoners
- VIII. Economische kansen creëren en benutten
- IX. Beheer en onderhoud
- X. Een gezond financieel beleid

Sleutelopgaven ‘groei en bloei’

Zonder een aantal opgaven te kort willen doen, willen we in ieder geval ‘groei en bloei’ laten zien op de volgende sleutelopgaven (in willekeurige volgorde):

- Gaswinning: naast de inwoners staan
- Een bestuur dichtbij met ruimte voor Hogelandsters
- Eemshaven en de energietransitie
- Iedereen doet mee in de Hogelandster samenleving (inclusie)
- ‘Doar broest...doar soest ‘t aan diek en wad’ (cultuur en toerisme)
- Transformatie in het sociaal domein
- Een samenhangende visie voor de leefomgeving

Deze sleutelopgaven vinden wij cruciaal voor een verdere groei en bloei van Het Hogeland in sociaal, cultureel, economisch en ruimtelijk opzicht. In de tekst van het collegeprogramma worden ze nader uitgewerkt.

Dienstverlening en beleid

De gemeente opereert op meerdere niveaus. Er is het basisniveau van dienstverlening zoals op het gebied van adres en identiteit, werk en inkomen, zorg en welzijn, openbare orde en veiligheid, vergunningen en toezicht, en het beheer en onderhoud van onze openbare ruimte. Dat zijn onze kernopgaven die we professioneel uitvoeren waarvoor de bedrijfsvoering op orde moet zijn.

Dan is er het niveau van het gemeentelijk beleid. Hierbij gaat het om regels en verordeningen waar we zelf wat meer keuzes in kunnen maken. Bijvoorbeeld op het domein van belastingen, de WMO, de Jeugdzorg, de afvalinzameling. Deze regelingen gelden voor de hele gemeente; in de uitvoering is wel maatwerk mogelijk, maar er is geen onderscheid in hoe we dat doen in welk dorp dan ook. We starten daarvoor een programma die de organisatie ‘fit’ houdt en die bedoeld is om de organisatiekracht te versterken. Hierdoor kan voor beter maatwerk en integrale samenwerking worden gezorgd. Dit willen we vanaf het begin in de gaten blijven houden (nulmeting).

Interactie en loslaten

Wij willen de komende jaren zoveel mogelijk ruimte bieden aan de Hogelandsters. Dat begint met interactieve beleidsvorming, van dialoog en samenwerking met lokale partijen. Dan gaat het om de inrichting van de openbare ruimte, het creëren van nieuwe voorzieningen, het meebewegen met dorpsvisies en particuliere initiatieven. Daar houdt het voor ons niet mee op. Het gaat ook om ‘loslaten’. Met andere woorden: we willen experimenteren met nieuwe vormen van ruimte geven aan dorpen en gemeenschappen, zoals een dorpsbudget, de right to challenge (waarbij inwoners taken van de gemeente overnemen) en bijvoorbeeld de inzet van een onafhankelijke procesbegeleider.

Samen met de Gemeenteraad

Het college zoekt voor deze opgaven nadrukkelijk de samenwerking met de Raad. We verwachten kaders mee te krijgen waarbinnen we onze ambitie kunnen waarmaken. We verwachten extra scherp te zijn in de ambitie, aanvullende ideeën en wensen, die het draagvlak kunnen vergroten voor de weg die we bewandelen. We nemen ons voor de Raad overal in mee te nemen en goed te informeren, zodat invloed mogelijk is op de keuzes die we maken. Snelheid gaat niet boven zorgvuldig en omdat we aan de voorkant goede afspraken maken, verliezen we later geen tijd.

I. Een bestuur dichtbij met ruimte voor de Hogelandsters

Aansluiten bij de gemeenschap(pen) van Het Hogeland

Ons is er veel aan gelegen om dichtbij te zijn en te weten wat er in elk van de meer dan vijftig dorpen en kernen speelt. Wij zoeken de inwoners en ondernemers op, om te luisteren wat hen bezighoudt. Dat doen we op verschillende manieren: via gebiedswethouders en via maximale participatie van inwoners bij nieuwe ontwikkelingen. Coproduceren en consulteren zijn daarbij sleutelbegrippen. We gaan uit van “ja, mits” in plaats van een “nee, tenzij”. Waarbij mits soms simpelweg wordt ingegeven door bepaalde wet- en regelgeving. Inwoners worden correct en snel geïnformeerd, zowel bij ontwikkelingen in hun omgeving als ook in langere trajecten zoals bij zienswijzen en reactienota's. Gebiedseigenheid verdient maatwerk. Wij kiezen niet voor een vooraf bepaalde of instrumentele benadering. Wij blijven (al lerend) responsief op zoek naar de juiste verhoudingen die passen bij de wil en de schaal van de Hogelandster samenleving.

II. Versterkings- en bouwopgave vitale dorpen

Gaswinning: naast de inwoners staan

Wij willen samen met inwoners en bedrijven ijveren voor veiligheid, gezondheid, spoedig schadeherstel, voor versterking van huizen, scholen en zorginstellingen én werken aan een nieuw toekomstperspectief voor de regio. Wij staan naast de inwoners en bedrijven. We werken nauw samen met de andere gemeenten en de provincie. Samen staan we sterk, Tegelijk komen we ook op voor ons specifieke belang. Het college wil de mogelijkheden benutten in elk van de drie pijlers (1. Groningse Kracht en Trots, 2. Groningse Natuur, Energie en klimaat en 3. Groningse economie en Markt) van het Nationaal Programma Groningen.

Daarbij zetten we in op kansen in koppelingen met de projecten die we vanuit Het Hogeland zelf al van plan waren om op te pakken. Als onderdeel van het Nationaal Programma Groningen (NPG) gaan we dit jaar in ieder geval van start met de centrumplannen van Uithuizen, Uithuizermeeden, Bedum en Winsum en investeren we in een aantrekkelijke ontwikkeling van Wehe-den Hoorn rondom een mogelijk Kunstencentrum De Ploeg.

Wonen in vitale dorpen

Onze gemeente is een aantrekkelijke woongemeente. De druk op de woningmarkt in de Stad geeft kansen in onze regio, waaronder de dorpen Winsum en Bedum. Deze dorpen maken ook deel uit van de regiovisie Groningen-Assen Binnen thema wonen hebben we een aantal prioriteiten. In de nieuwbouwprojecten zetten wij in op aardgasloos bouwen. Meer richting Wad zetten we vooral in op het creëren van een kwalitatief goed en aantrekkelijk woonklimaat voor verschillende doelgroepen, passend bij de demografische samenstelling van de dorpen.

Huurwoningen moeten van voldoende kwaliteit te zijn. Met de woningcorporaties maken we afspraken over: onderhoud van woningen en de woonomgeving, de samenstelling van de buurt, het plaatsen van bijzondere doelgroepen, oplossen van woningen en verduurzaming. Ook de particuliere woningvoorraad vraagt de nodige aandacht. In sommige dorpen is er sprake van verpaupering. Om dit te verbeteren zoeken we mogelijkheden om leegstaand vastgoed aan te pakken of te slopen. In kleine dorpen moet de mogelijkheid zijn

om deze te vervangen door enkele woningen of een beperkte uitbreiding. Als dit tenminste past bij de vraag in dat dorp. Daarnaast willen we nieuwe woonconcepten, zoals combinaties van wonen met zorg, realiseren. Voor mensen met een beperking moeten er voldoende en passende betaalbare woningen beschikbaar zijn.

Om deze ambities te realiseren gaan wij voor de gehele gemeente samen met inwoners en maatschappelijke partners een woonvisie opstellen en concrete maatregelen uitwerken. De gemaakte prestatieafspraken maken hier een samenhangend onderdeel van uit. Een mogelijke koopsom-garantieregeling in het kader van het aardbevingsprogramma wordt bij op het opstellen van de visie nadrukkelijk betrokken.

Tot slot ligt er voor de toeloop aan werknemers in de Eemshaven een specifieke opgave voor tijdelijke huisvesting. Dit gaan we samen met Groningen Seaports en onze buurgemeenten op korte termijn vormgeven.

III. Betaalbare zorg en ondersteuning voor iedereen

Programma sociaal domein: Transformatieopgave

De Hogelandsters moeten verzekerd zijn van goede, betaalbare en beschikbare vormen van zorg en ondersteuning. Daarbij krijgt Het Hogeland te maken met een aantal maatschappelijke trends zoals toenemende vergrijzing, schaalvergroting in de zorg en her en der personele krapte. Dit geldt voor het grootste deel van Nederland maar omdat Het Hogeland een uitgestrekt en vrij dunbevolkt gebied is, speelt dat extra. Om dit in goede banen te leiden is de komende jaren een transformatie binnen zorg en welzijn nodig. Dit werken wij jaarlijks uit in een programma sociaal domein. Voor de dienstverlening vanuit de gemeente Het Hogeland is de Visie Ruimte! richtinggevend, waarbij we maatwerk willen verrichten. Daarom willen we steeds meer 'dwars door' de afzonderlijke wetgevingen heen, kijken wat een inwoner daadwerkelijk nodig heeft. De sociale teams zijn cruciaal in het leveren van het maatwerk en in het slechten van de schotten tussen de afzonderlijke wetgevingen. De doorontwikkeling daarvan is voor ons een belangrijke prioriteit.

Vitale gemeenschappen: het sociaal kapitaal van Het Hogeland

De kracht van Het Hogeland zit in het sociaal kapitaal van de dorpen. Dit vergt gericht onderhoud en investeringen niet alleen vanuit de inwoners zelf maar ook door de gemeente. Onze dorpencoördinatoren zijn belangrijk om samen met de inwoners sociaal krachtige vitale dorpen te ontwikkelen op basis van een door de inwoners opgestelde dorpsvisie. Er is in het verleden geëxperimenteerd met een gebiedsagenda. Wij willen dit evalueren en op basis daarvan kijken op welke wijze onze samenwerking met de dorpen gestalte krijgt.

Voor het sociaal klimaat in de dorpen zijn ontmoetingspunten belangrijk. Dit zijn de school, de supermarkt en ook het dorps huis of de jeugdsoos. We willen daar (voor het 'publieke deel') een nieuwe invulling aan geven. Wij staan hierbij open voor een 'Right to Challenge'. Het vrijwilligersbeleid is in 2018 vastgesteld en voorziet onder meer in versterking van onze vrijwilligerssteunpunten. Het bieden van informele zorg is een kurk in zorg en ondersteuning. Wij zetten in op ondersteuning en (tijdelijke) ontlasting van mantelzorgers.

De ideeën verbonden aan 'positieve gezondheid', waarbij veerkracht centraal staat, is een goed uitgangspunt voor de uitwerking van het preventief gezondheidsbeleid. Dit geldt met name ook voor de aan de aardbevingen gerelateerde gezondheidsproblematiek.

Wij willen zoveel mogelijk laagdrempelige, toegankelijke basisvoorzieningen in onze dorpen beschikbaar hebben. Door vroegtijdig te signaleren en laagdrempelige ondersteuning te bieden, proberen we erger te voorkomen. Dit vraagt om samenwerking tussen vele partijen om zo passende, creatieve oplossingen te realiseren. Mensenwerk Hogeland is hierin een belangrijke partner. In de transformatie spelen de algemene welzijnsvoorzieningen een cruciale rol. Wij willen de komende jaren scherper richting geven aan deze transformatie.

Preventieve en samenhangende aanpak in de jeugdzorg

Het toenemende beroep dat op de jeugdzorg wordt gedaan, baart ons zorgen. Wij willen een preventief beleid voeren, waarbij een beroep op zwaardere vormen van zorg daar waar mogelijk wordt voorkomen. De kost gaan hier voor de baat uit. Voor het welslagen hiervan zijn wij mede afhankelijk van andere verwijzers en zorgprofessionals.

Wij willen een passend antwoord geven op de oplopende financiële tekorten in de jeugdzorg, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit. Hiervoor werken wij een Plan van Aanpak Jeugdhulpverlening uit. Preventie, intensieve samenwerking met huisartsen en een samenhangende aanpak jeugd-onderwijs-zorg zijn belangrijke onderdelen uit het plan.

Maatwerkvoorzieningen: doorontwikkelen

Voor Hogelandsters die niet meer voor zichzelf kunnen zorgen en waarvoor het sociaal netwerk of algemene voorzieningen ontoereikend zijn, kunnen een beroep doen op maatwerkvoorzieningen. Dat kan hulp in huis zijn, een vorm van dagbesteding of aanpassingen en/of hulpmiddelen.

Voor de huishoudelijke hulp werken we samen met de gemeenten Delfzijl, Appingedam en Loppersum. Deze gemeenten hebben met de uitvoerende partijen een convenant afgesloten. Een nijpend probleem is de verwachte tekorten aan huishoudelijke hulpen en de maaltijdvoorziening. Verder zien we een verschuiving van de Zorgverzekeringswet (Zvw) naar de Wmo. We willen toewerken naar alternatieve oplossingen en hierover in gesprek blijven met de zorgverzekeraars.

Voor de begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf loopt het contract in 2020 af. We willen in 2019 bezien hoe we in samenwerking met andere gemeenten in onze regio dit op een zo goed mogelijke wijze kunnen inkopen. In 2018 is gestart met het Publiek Vervoer waarin leerlingenvoer, Wmo-vervoer en kleinschalig openbaar vervoer zijn geïntegreerd. De komende periode willen we dit verder doorontwikkelen om tot een efficiënt publiek vervoerssysteem te komen.

Goede basiszorg: realiseren 1.5 lijnszorg

Voor de inwoners van Het Hogeland is een goede basiszorg van het grootste belang. De gemeente heeft hier weliswaar geen rechtstreekse verantwoordelijkheid in maar we zien voor ons zelf wel een rol weggelegd als initiatiefnemer in het samenbrengen van betrokken zorgpartijen of faciliterend. De zorgvisie, die in aanzet nog vanuit BMW setting is opgesteld, willen we omzetten in een definitieve zorgvisie.

In dat kader kijken we naar het aantrekken van 1.5 lijnszorg naar onze gemeente. Het gaat hierbij om een centrum waar een aantal specialismen spreekuur hebben, waar gediagnosticeerd en behandeld kan worden en kleine operaties verricht worden.

De versterking van zorggebouwen geeft ons hierbij de nodige kansen. In Uithuizen wordt via een samenwerking tussen GGZ, gehandicaptenzorg en ouderenzorg, samengebond in één sterk zorgcentrum. In Winsum wordt met de Tirrel (ouderenzorg) een mooi toekomstbestendig complex met wonen, zorg, scholen en voorzieningen gerealiseerd. Dit willen wij mede vormgeven als onderdeel van het Nationaal Programma Groningen.

Wij zetten in op beschutte, kleinschalige woonvormen voor bijvoorbeeld ouderen, daar waar er behoefte aan is. Een goede mogelijkheid zijn de coöperatieve vormen zoals die zijn ontstaan in Kloosterburen en Warffum. De transformatie van de zorg willen wij verder vorm geven door bijvoorbeeld algemeen toegankelijke voorzieningen te realiseren, zoals vormen van dagbesteding. Dat voorkomt de behoefte aan zwaardere zorg.

Pionieren in e-health

Wij willen e-health (mede) initiëren en faciliteren. E-health is digitale gezondheidszorg, ofwel zorg via internet. Juist omdat de afstand van delen van het Hogeland tot bijvoorbeeld ziekenhuiszorg vrij groot is en omdat hier de komende jaren de nieuwste techniek wordt uitgerold, bijvoorbeeld in de vorm van een snel 5G netwerk, is het Hogeland uitermate geschikt voor de toepassing van e-health.

De Hogelandsters kunnen door e-health langer thuis blijven wonen en regie op hun eigen leven voeren. Ook kan het worden ingezet voor eenzaamheidsbestrijding en ter ontlasting van de mantelzorgers. Maar ook voor

de gemeente werkt dit besparend: er hoeft voor spreekuren minder heen en weer worden gereisd wat het Wmo budget ontlast.

Betaalbaarheid en preventieve investeringen

Ook wanneer de gelden krap zijn, zetten wij ons er voor in om deze zo effectief mogelijk te blijven inzetten voor de meest kwetsbare doelgroepen. Daarnaast willen we op dit punt de gelden voor het Nationaal Programma Groningen zoveel mogelijk inzetten in zowel het realiseren van goede voorzieningen als in projecten die een (toekomstig) beroep op zorg en ondersteuning kunnen voorkomen. Uiteraard gebeurt dit niet zonder samen- en inspraak van de Hogelandsters.

IV. Iedereen doet mee in de Hogelandster samenleving

Sociale cohesie en menselijk kapitaal centraal

We willen dat iedereen mee kan doen in de Hogelandster samenleving, omdat dit belangrijk is voor onze inwoners, maar ook voor de samenleving als geheel. Het is belangrijk dat onze inwoners meedoen en participeren op alle mogelijke manieren, zoals in werk, sport, onderwijs, cultuur. We stimuleren dat alle inwoners mee kunnen doen aan onze samenleving en zich kunnen ontwikkelen en kunnen groeien binnen onze gemeente. We stimuleren daarbij zowel de sociale cohesie in de dorpen als het sociale en menselijke kapitaal van onze inwoners. We willen een toegankelijke gemeente zijn voor onze inwoners.

Lokale inclusie agenda Het Hogeland

We willen dat ook onze meest kwetsbare inwoners mee kunnen doen aan de samenleving. Wij stimuleren onze inwoners om te participeren op de arbeidsmarkt. We willen echter ook dat iedere inwoner zo gelijkwaardig mogelijk kan meedoen op alle gebieden van de samenleving, op zowel sociaal als ruimtelijk gebied. We willen daarom een 'lokale inclusie agenda' ontwikkelen voor alle inwoners van Het Hogeland. Dit is een brede maatschappelijke opgave, die we samen met betrokken maatschappelijke partijen gaan invullen. We onderzoeken hoe we drempels (zoals laaggeletterdheid) voor meedoen kunnen wegnemen. We kijken daarbij naar mogelijke oplossingen, zoals Taalhuizen en de inzet van ervaringsdeskundigen. We willen ook bewustzijn creëren voor brede maatschappelijke inclusie in onze samenleving: Iedereen doet mee in Het Hogeland. We zijn op diverse gebieden al bezig met het vormgeven van lokale inclusie in Het Hogeland.

Inclusief werkgeverschap en diversiteit

Het hebben van werk is belangrijk voor de kwaliteit van leven van onze inwoners. We geven het goede voorbeeld door binnen onze organisatie afspraakbanen te realiseren en plekken aan te bieden voor Beschut Werk. We zijn als gemeente een inclusieve werkgever. We willen dit ook stimuleren binnen onze regio.

We willen een inclusieve organisatie zijn, die ook aandacht heeft voor diversiteit op de werkvloer. We waarderen de kwaliteiten van onze medewerkers en ook de verschillen. We willen de inwoners van Het Hogeland zo goed mogelijk kunnen helpen, waardoor we bijvoorbeeld ook kijken of we mensen met een specifieke achtergrond er meer bij willen betrekken, zoals ervaringsdeskundigen in de armoede of inwoners met een migratie-achtergrond. We stimuleren de vergroening van onze ambtelijke organisatie.

Kansrijke beroepen: inclusie van onderwijs en arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt trekt aan en dat biedt kansen. Het is belangrijk om werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt ook zo duurzaam mogelijk te scholen, voordat zij de arbeidsmarkt betreden. Er worden daarom in onze gemeente in samenwerking met het Noorderpoort als het Alfa College vakopleidingen op mbo 1 en 2 niveau gerealiseerd. Wij betrekken het MKB, Werkplein Ability en onze VMBO-scholen bij het uitwerken van onze plannen voor een (V)MBO-campus voor (om) scholing van jongeren en volwassenen. De vakkrachten komen vanuit Het Hogeland!

Wij willen werkgevers in onze gemeente stimuleren om zelf werkleertrajecten aan te bieden op locatie. De gemeente geeft het goede voorbeeld door werkzoekenden, met een afstand tot de arbeidsmarkt, intern op te leiden voor kansrijke beroepen in de regio. We zetten daarbij de infrastructuur van Werkplein Ability nog meer in als leer-werkomgeving. Vanuit de visie Ruimte vinden we het belangrijk om te kijken naar mogelijkheden voor innovatie.

We doen ook mee aan het 1.000 banenplan, door mensen op te leiden voor werk in de kansrijke beroepen in de aardbevingsregio. We gaan ook extra aandacht besteden aan werkzoekenden met een migratieachtergrond, omdat deze doelgroep minder makkelijk aan het werk komt. Als gemeente bereiden we ons ook voor op de nieuwe Wet Inburgering die naar alle waarschijnlijkheid per 1 januari 2021 in werking treedt. We gaan als gemeente de regisserende rol krijgen, waarbij de inburgering ten dienste staat van zo snel mogelijke participatie, het liefst door betaald werk, maar ook door in te zetten op de taal.

Armoedebeleid: energie- en mobiliteitsarmoede en schuldhulpverlening

Inwoners die (tijdelijk) ondersteuning nodig hebben, ondersteunen we. We willen het armoedebeleid en de minimaregelingen in 2019 evalueren en per 1 januari 2020 vernieuwen. Bij het opstellen van nieuw beleid geven we extra aandacht aan het thema van 'energiearmoede'. Een deel van de inwoners heeft steeds meer moeite om de energierekening te kunnen betalen en zal waarschijnlijk in de problemen kunnen komen door de veranderingen op het gebied van de energie. Daarnaast willen we zoeken naar creatieve oplossingen voor 'mobiliteitsarmoede', omdat we als gemeente qua oppervlak de één na grootste gemeente van Nederland zijn geworden en het aantal voorzieningen in deze regio terugloopt. Sommige inwoners kunnen vanuit financieel perspectief moeilijk gebruikmaken van vervoer. Er moet nog een nader besluit worden genomen over de uitvoering schuldhulpverlening. Het huidige beleidsplan schuldhulpverlening loopt tot 2020. Er zal een nieuw beleidsplan moeten worden opgesteld.

V. Onderwijs en sport voor iedereen

Onderwijs: passend kansen creëren

Wij streven naar passend en toekomstbestendig onderwijs op Het Hogeland. Dit begint voor de schoolgaande leeftijd. Wij willen achterstanden bij kinderen vroegtijdig signaleren en -waar mogelijk- voorkomen door passende vormen van voor- en vroegschoolse educatie aan te bieden. Dit geldt vanaf de leeftijd van twee jaar.

De toekomstbestendige en duurzame versterking van de schoolgebouwen vindt, vanuit de versterkingsopgave, vooral in de voormalige gemeenten Eemsum en Bedum plaats. We zetten ons in om dit ook in voormalige gemeenten Winsum en De Marne te doen. Een nieuwe versterkte ruimtelijke inrichting van de scholen biedt extra mogelijkheden om aan de wensen vanuit het onderwijs tegemoet te komen, bijvoorbeeld in de vorm van vernieuwende onderwijsconcepten. We gaan gericht aandacht besteden aan de veiligheid in en rondom de school, waarbij het niet alleen gaat om de inrichting maar ook om gedrag.

Sport: een gelijk speelveld

Sport is goed voor onze gezondheid. Sportverenigingen zijn goed voor de sociale cohesie en leefbaarheid van onze dorpen. In de nieuw op te stellen sportnota creëren we een gelijk speelveld. Daarin zoeken we met de verenigingen naar een goede balans in de gemeentelijke en eigen verantwoordelijkheid. In de op te stellen sportnota geven we daarnaast aandacht aan sport en spel in de openbare ruimte. We gaan in 2019 de haalbaarheid van een multifunctionele accommodatie (MFA) in Bedum onderzoeken.

We doen actief aan sportstimulering. Sportverenigingen, maar ook het onderwijs zijn daarin belangrijke partners. We streven naar een sportplatform om het contact met de vele sportverenigingen in onze gemeente te optimaliseren. Een sportplatform kan de belangen van alle verenigingen behartigen. Dit platform is sparringpartner van de gemeente.

De gemeente beschikt over vijf zwembaden. We vinden dit belangrijke recreatieve voorzieningen en essentieel voor de waterveiligheid van onze kinderen (zwemlessen). De zwembaden vallen nu onder vier stichtingen. De samenwerking die al van onderop tot stand komt, willen we verder stimuleren.

Voor speeltuinen gaan we met inwoners in gesprek om te bezien of taken kunnen worden overgenomen. Speeltuinen zijn belangrijk voor de leefbaarheid van dorpen, buurten en wijken.

VI. Diversiteit en toegankelijkheid van cultuur

Cultuur & identiteit: 'Doar broest...doar soest 't aan diek en wad'

Het Hogeland is een van de oudste cultuurlandschappen van Europa. Het is het land van de wierden, kerken en borgen. De Hogelandster Ede Staal heeft dit weliswaar roemrijk bezongen maar voor het overige doen wij er op Het Hogeland nog te vaak het zwijgen toe. Ons rijk cultureel erfgoed wordt daarmee te weinig voor het voetlicht gebracht. Dit kan anders. De (deels onontdekte) rijkdom aan schatten en roemruchte verhalen van Het Hogeland verdienen dit. De (verholen) kracht en trots van Het Hogeland komen daarin ook tot uitdrukking. Een dergelijke verbeelding heeft volgens ons een grote aantrekkingskracht op mensen van buiten Het Hogeland (recreatie en toerisme). Het Nationaal Programma Groningen biedt in de pijler 'Kracht en Trots' mogelijkheden om dit verder te versterken.

Wij willen de komende jaren stimuleren dat het cultureel erfgoed op een verrassende wijze naar voren wordt gebracht. Daarbij kan onder andere worden gedacht aan: kunsttentoonstellingen in gemeentelijke panden, een galerie in gemeentelijk vastgoed voor (startende) kunstenaars in combinatie met andere functies. Dit is ook een leidraad in onze gesprekken en samenwerking met het culturele veld in onze gemeente. Vanuit de sector ontstaan mooie initiatieven, zoals het Cultuurmanifest. Wij omarmen dit. Het kan als basis dienen om kunst en cultuur naar een hoger plan te brengen. Wij willen dit verder worden versterken door het aanjagen

van een cultureel platform. Het Hogeland kent in het Hogelandsters ook zijn eigen Groninger taalvariant. Wij willen de uitingen in het Hogelandsters, bijvoorbeeld tijdens Meertmoand dialectmoand, zoveel mogelijk stimuleren en dragen dit als gemeente actief uit.

Kunst en cultuuruitingen zijn de smaakmakers van de dorpen van Het Hogeland. Verder willen we bezien hoe we de toegang tot cultuur kunnen stimuleren. Tenslotte zijn de bibliotheek en de muziekschool. We willen naar een toekomstbestendige bibliotheekvoorziening met innovatie en laagdrempelige vormen van muziekonderwijs. Vernieuwing en samenwerking tussen instellingen is een plus die we willen doorvertalen in het subsidiebeleid.

We willen dat de komende jaren met recht kan worden gesteld: 'Doar broest...doar soest 't aan diek en wad' (Gronings volkslied).

Gebiedsmarketing: een toeristische organisatie

Het Hogeland verdient meer bezoekers. Iedereen heeft baat bij meer bezoek en verblijf in onze gemeente en daarom willen we ook alle betrokkenen vragen een bijdrage te leveren. Wij willen graag naar één toeristische organisatie binnen de gemeentegrens: een organisatie van en door ondernemers. De gemeente biedt dan professionele ondersteuning aan die organisatie, door capaciteit en middelen. Samen met de ondernemers brengen we het toerisme naar een hoger plan binnen de gemeentegrens. Daarin zoeken we nadrukkelijk de samenwerking met organisaties buiten de gemeentegrens, zoals Marketing Groningen en de Waddenpartners (Waddenopgave). Voor het Lauwersmeergebied willen we dit vormgeven door adequate investeringsplannen inclusief de realisatie van het Werelderfgoedcentrum.

Verder is het belangrijk dat de fiets- en wandelpaden in orde zijn en waar mogelijk breiden we het netwerk uit. Knelpunten in vaarwegen pakken we samen met de verantwoordelijke partners aan.

VII. Kwaliteit en gebruik van de ruimte samen met bewoners

Omgevingswet: samenhangende visie op de leefomgeving

De omgevingswet is een nieuwe wet die veel invloed krijgt op inwoners en bedrijven. De nieuwe wet biedt kansen om tot nieuw beleid te komen. We kiezen voor een integrale aanpak en beginnen met het maken van een omgevingsvisie: een integrale visie op hoe we de leefomgeving van Het Hogeland zien en willen inrichten. Dit heeft zowel ruimtelijke als sociale aspecten. De omgevingsvisie dient als kapstok document voor andere visies en beleidsstukken voor de fysieke leefomgeving. De ambitie is om de omgevingsvisie medio 2020 te kunnen vaststellen. Het visietraject doen we samen met onze inwoners en andere partners. Uitgangspunt bij het participatietraject is dat we zo veel als mogelijk onze vragen aan de samenleving bundelen bij het traject voor de omgevingsvisie. Zo beperken we de informatievraag richting onze inwoners en bedrijven en halen we tegelijkertijd inbreng op voor aanvullende visies (o.a. woonvisie, zorgvisie, mobiliteitsplan, (afval)waterbeleidsplan).

Het Hogeland goed verbonden

Een goede bereikbaarheid van Het Hogeland is van groot belang. De N361/N363 en de Eemshavenweg (N46) vormen de ruggengraat van onze nieuwe gemeente. We willen maximale invloed uitoefenen via onze bestuurlijke netwerken om de ontsluiting van ons gebied via deze wegen te verbeteren. Het onderliggende wegennetwerk willen we beter laten aansluiten bij het gebruik, waarbij met name aandacht is voor de bereikbaarheid in het buitengebied (passeerstroken) en mogelijke oplossingen om verkeersbelasting van de dorpskernen te verminderen. Binnen de nieuwe gemeente hebben we veel lopende projecten voor het verbeteren van de bereikbaarheid. Deze lopende projecten voeren we uit.

We zoeken bij verbeteringen in het infrastructurele netwerk nadrukkelijk naar koppelingen met infrastructure-

le ontwikkelingen in en rondom de stad Groningen en rondom de dijkverbeteringen die op stapel staan. Regionale en provinciale investeringen moeten worden benut. Het BO MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur) is hierin een belangrijk gremium.

We willen het fietsen en het gebruik van het openbaar vervoer bevorderen. Voor de fiets sluiten we aan op het netwerk op de fietssnelwegen van en naar de stad Groningen. Ook zetten we in op verbetering van het (recreatieve) fietsnetwerk en ontwikkelingen als de e-bike. Het huidige openbaar vervoer netwerk willen we behouden en uitbouwen waar mogelijk, waarbij integratie van vervoersstromen en stroomlijning via de OV hubs het bereik van het openbaar vervoer kan verbeteren.

Om de kansen en knelpunten op het gebied van bereikbaarheid in beeld te brengen stellen we een integraal mobiliteitsplan op. Dit moet leiden tot een uitvoeringsprogramma voor de komende jaren. De ambitie is om het mobiliteitsplan in 2020 gereed te hebben.

Goede verbindingen betekent ook een snel internet en een dekkend netwerk voor mobiel bereik. Deze zijn niet meer weg te denken randvoorwaarden voor economische en maatschappelijke ontwikkeling.

VIII. Economische kansen creëren en benutten

Economische agenda ontwikkelen

Op basis van de economische bouwstenen van Het Hogeland willen we deze raadsperiode een economische agenda ontwikkelen. Het Hogeland is een uniek economisch gebied. Het ondernemersklimaat in Het Hogeland moet goed zijn voor grote bedrijven, het MKB en ZZP'ers. De gemeente kan faciliteren en stimuleren om de economie te versterken. Daarom zoeken en onderhouden we verbinding met onze buurgemeenten en de Ems-regio (Eems Dollard Regio). Het Hogeland is een gemeente die wil samenwerken en daarbij een eigen rol en positie kiest.

Ruimte voor bedrijven

Diverse bedrijventerreinen nabij de belangrijkste dorpen zijn vol en dat vraagt snel aandacht. Met name in Bedum en Winsum willen we de bedrijventerreinen uitbreiden. Ook de planologische ruimte in de havengebieden is een aandachtspunt. De situatie in de Eemshaven is uniek. We willen de kansen die daar liggen volop benutten, maar hebben ook oog voor de (slag)schaduwkanten van deze ontwikkeling, zoals bijvoorbeeld in het dorp Oudeschip. De gemeente moet zich blijvend inzetten voor een regeling waarbij inwoners van dit dorp de zekerheid hebben dat ze hun huis kunnen verkopen. De retailsector is goed vertegenwoordigd in de grotere centrumdorpen. We willen door het investeren in de centrumgebieden de ondernemers nieuwe kansen bieden.

Eemshaven en de energietransitie

De verdere ontwikkeling van de Eemshaven en Lauwersoog vinden we belangrijk en wij willen hierin als gemeente een actieve rol vervullen. We willen kansen benutten en de ontwikkeling van de havens in samenhang met het omliggende gebied laten plaatsvinden. Wij willen hiervoor een opgaveteam die als opdracht heeft om te komen tot een doorontwikkeling van de Eemshaven. Wij willen dit in economische agenda verder uitwerken.

Onze gemeente is met de energiebedrijven in de Eemshaven een belangrijke speler in de energievoorziening. Het Hogeland wil samen met het bedrijfsleven en andere partijen, zoals Eemsdelta Green en Chemport Europe, een aanjager zijn in de energietransitie. Voor innovatie en pilots (bijvoorbeeld met waterstof) geven we ruimte. Dit geldt overigens niet alleen voor initiatieven op het gebied van energie, maar voor alle initiatie-

ven die bijdragen aan het oplossen van het wereldwijde probleem van de klimaatverandering. We stellen een energievisie met uitvoeringsplan op, waarin we een stip op de horizon zetten en beleid ontwikkelen voor de korte en de langere termijn. Daarbij willen we deze collegeperiode inzetten op het faciliteren van de energietransitie op lokale schaal. Lokale initiatieven krijgen de ruimte, zodat er kleinschalig in de opwek van energie kan worden voorzien. Hierbij houden we oog voor de inwoners met minder draagkracht. Daarbij gaan we op zoek naar financiële mogelijkheden om het mogelijk te maken dat iedereen, laagdrempelig, deel kan nemen aan duurzame initiatieven.

Inwoners en bedrijven stimuleren en faciliteren we om het fossiele energieverbruik te verminderen en mogelijke restwarmte van de bedrijven inzetten als alternatieve bron van energie. Wij geven zelf het goede voorbeeld in het streven naar duurzame gemeentelijke gebouwen en voertuigen.

Het betrekken van het onderwijs bij de energietransitie en het besparen van energie vinden wij belangrijk, zodat de waarde van (het besparen van) energie ook bij de toekomstige generaties gemeengoed wordt. Het onderwijs speelt daarnaast ook een rol bij toekomstige werkgelegenheid als spin off van de energietransitie. Het opleiden en voorbereiden van jongeren op de arbeidsmarkt via gericht scholing in de richting van thema's die spelen bij de energietransitie biedt kansen en mogelijkheden om het werk in de regio te houden en bedrijvigheid aan te trekken.

Landbouw en visserij in evenwicht met natuur en omgeving

De landbouw is een belangrijke bedrijfstak binnen onze gemeente. We geven de landbouw de ruimte (in de infrastructuur en mogelijke uitbreiding), en zoeken daarbij het evenwicht met de omgeving en de natuur. Onze landbouwers zijn naast producenten ook natuurbeheerders. De gemeente zoekt actief het contact met de landbouw- en natuurorganisaties om in gezamenlijkheid tot een goede balans te komen. Het Interbestuurlijk Programma (gericht op een verbetering van de samenwerking tussen het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen) en de route om te komen tot een natuurinclusieve landbouw geeft hierbij richting. Hierin betrekken we nadrukkelijk de klimaatadaptatie en zetten we in op multifunctioneel gebruik van de beschikbare ruimte waar dit kan. Met de aansluiting bij de P10 (samenwerkingsverband van grote plattelandsgemeenten) kunnen we hier een voortrekkersrol in spelen. Er liggen voor de landbouw economische koppelkansen met de agribusiness en de biobased economy, dat wil zeggen het toepassen van grondstoffen uit de landbouw in de (bio)chemische industrie. Door samenwerking met kennisinstellingen en het bedrijfsleven willen we hier door deelname aan Eemsdelta Green hier actief een bijdrage aan leveren. De visserij is sinds mensenheden aanwezig in onze kustregio. Ze is belangrijk voor de haven van Lauwersoog en Zoutkamp. Voor deze bedrijfstak wil de gemeente een actieve partner zijn en behartiger van de belangen binnen en buiten de gemeente. In Lauwersoog zien we een belangenafweging tussen de industriële en recreatieve bedrijvigheid.

Beide zijn essentieel voor het gebied. We zoeken samen met alle betrokkenen naar een goede balans. De transitie van fossiele brandstof naar waterstof die momenteel plaatsvindt in de garnalensector in Lauwersoog vanuit de havencoalitie is een mooie ontwikkeling op dit vlak. Dit krijgt onze steun. Dergelijke projecten zijn een voorbeeld van duurzame visserij met oog voor mens en natuur, waarbij de haven van Lauwersoog als ontwikkelcentrum kan dienen.

Het geplande Werelderfgoedcentrum biedt kansen voor de verdere ontwikkeling op gebied van recreatie, toerisme en kennisontwikkeling rondom de Waddenzee. De vastgestelde gebiedsvisie voor het Lauwers-

meergebied biedt kansen voor ontwikkeling op de lange termijn zowel op economisch als op ecologisch vlak. Hierin moeten we onze samenwerkingspartners aan de slag om een kwaliteitsslag te maken voor zowel de verduurzaming van de haven als de ontwikkeling van de natuur.

IX. Beheer en onderhoud

Herinrichten en harmoniseren

We hebben een groot en uitgestrekt gebied te onderhouden. En tegelijk zijn er vier buitendiensten van de voormalige gemeenten die we willen samenvoegen tot één dienst, De daaraan gekoppelde huisvesting en het invlechten van een deel van het voormalige werkvoorzieningsschap zien we als een kans. We kijken daarbij niet alleen 'naar binnen', maar nadrukkelijk ook 'naar buiten'. Samen met de lokale ondernemers, de werkmaatschappij en de 'buitendienst' zoeken we naar een optimale samenwerking en balans tussen zelf doen en in-/uitbesteden. We zoeken de interactie met onze inwoners bij het beheer van de openbare ruimte. Dorpen en wijken krijgen desgewenst zelf hierop invloed of nemen het (deels) van ons over (right to challenge). Als gemeente geven we hiervoor kaders mee in een op te stellen groenbeleidsplan.

De begraafplaatsen vormen een specifiek aandachtspunt in het beheer en onderhoud. Het begraafplaatsenbeleid willen we harmoniseren waarbij de 'menselijke maat' leidend is zowel qua onderhoud van begraafplaatsen als de betaalbaarheid van het begraven. Dit heeft een hoge prioriteit en de ambitie is om in 2019 het nieuwe begraafplaatsenbeleid gereed te hebben. Het gemeentelijk vastgoed willen we gaan verduurzamen.

Afval, water en circulaire economie

We gaan steeds meer naar een circulaire economie. Wij onderschrijven deze uitgangspunten en willen daar uitvoering aan geven. We komen met een nieuw afvalbeleid en één systeem voor de afvalinzameling en verrekening. Deze harmonisatie moet vanwege regelgeving binnen twee jaar na de herindeling te worden afgerond. We willen bijdragen aan de bewustwording van onze inwoners en ondernemers. De landelijke doelstellingen in het terugdringen van het aantal kilo's restafval per huishouden zijn ook voor ons uitgangspunt. We zoeken naar een optimale balans tussen het aanmoedigen van afvalscheiding en het beheersen van de kosten. Met betrekking tot het (afval)water komen we tot een nieuw afvalwaterbeheersplan en streven we naar een optimale samenwerking binnen de Waterketen.

Voor de bedrijven in de Eemshaven streven we naar het beschikbaar krijgen van voldoende industriewater i.s.m. het Waterbedrijf Groningen.

X. Een gezond financieel beleid

De komende periode werken we verder aan een solide financiële gemeente. Een voorzichtig financieel beleid is daarbij essentieel. Dit betekent dat we alert zijn hoe ambities met structurele financiële gevolgen de komende raadsperiode gerealiseerd en zo nodig geprioriteerd kunnen worden. Ook het toekomstig ambitieniveau zal nader worden bekeken. Tijdens de vorming van de nieuwe gemeente, zijn er diverse aannames gedaan over wat nodig is aan mensen en middelen per taakveld. We hebben het eerste begrotingsjaar, 2019, nodig om te achterhalen of deze aannames kloppen en wat daarin te krap of juist te ruim is begroot. In de Kadernota 2020 die het college in juni aan de Raad aanbiedt, staat de financiële vertaling van de keuzes uit dit collegeprogramma. De gemeentelijke organisatie zoekt permanent naar mogelijk efficiëncyslagen. We streven naar een gezonde organisatie die in staat is de door het college gewenste opgaven uit te voeren. Dat betekent enerzijds investeren in de ontwikkeling van de nieuwe organisatie. Anderzijds zullen de gemeentelijke ambities goed vertaald moeten worden naar voor de uitvoering benodigde ambtelijke capaciteit.

Planning Collegeprogramma 2019-2022

Hoofddoelstelling	Product	Planning
I. Een bestuur dichtbij met ruimte voor Hogelandsters	Dorpsbudgetten	najaar 2019
	Integraal Veiligheidsbeleid	najaar 2020
II. Versterkings- woonopgave vitale dorpen	Nationaal Programma Groningen	
	Projectplannen	voorjaar 2019
	Lokaal Gemeentelijk Plan	voorjaar 2020
III. Betaalbare zorg en ondersteuning voor iedereen	Plan van Aanpak Jeugdhulpverlening	voorjaar 2019
	Zorgvisie	najaar 2019
	Programma Transformatie Sociaal Domein	najaar 2019
	Preventief gezondheidsbeleid	voorjaar 2020
IV. Iedereen doet mee in de Hogelandster samenleving	Lokale Inclusie Agenda	najaar 2019
	Armoedebelief	najaar 2019
	Beleidsvisie Schuldhulpverlening	najaar 2019
	Beleidsplan Wet Inburgering Nieuwkomers	najaar 2020
V. Meer aandacht voor onderwijs en sport	Sportnota	najaar 2020
VI. Diversiteit en toegankelijkheid van cultuur	Bibliotheekbeleid	najaar 2020

VII. Inrichting van de ruimte samen met bewoners	Omgevingsvisie Startnotitie Omgevingswet Omgevingsvisie Woonvisie Mobiliteitsplan	 voorjaar 2019 medio 2020 medio 2020 najaar 2020
VIII. Economische kansen creëren en benutten	Economische agenda Retail- en winkelbeleid Nota toerisme en recreatie Zonnevisie (kleinschalig) Energievisie Regionale Energiestrategie	najaar 2019 najaar 2019 voorjaar 2020 voorjaar 2019 medio 2019 najaar 2019
IX. Beheer en onderhoud	Begraafplaatsenbeleid Afval/grondstoffenbeleid Groenbeleidsplan (Afval)waterbeheersplan	najaar 2019 najaar 2019 voorjaar 2020 voorjaar 2021
X. Een gezond financieel beleid	P&C cyclus Subsidiebeleid Actualisatie grondbeleid	 najaar 2019 najaar 2019